

ბუნების ძეგლების როლი საქართველოს რეგიონებში ტურიზმის განვითარებაში

დავითულიანი ც.

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ანოტაცია: საქართველოს დაცული ტერიტორიებიდან ვიზიტორთა მოზიდვაში საკმაოდ დიდი როლი ენიჭება ბუნების ძეგლებს, რასაც ადასტურებს საქართველოს ბუნების დაცვის სააგენტოდან აღებული სტატისტიკური მასალა. ოკაცეს კანიონისა და მარტვილის კანიონების ინფრასტრუქტურის გაახლება მნიშვნელოვნად გაზარდა რეკრეანტთა რაოდენობა. ბოლო ათი წლის მონაცემებით ყველაზე მეტი ვიზიტორი დაცულ ტერიტორიებზე აღირიცხა 2017 წელს და შეადგინა 949924 ვიზიტორი, ანალოგიური მაჩვენებელი 2007 წელს იყო 7 714, ანუ ტურისტთა რაოდენობა ბოლო 10 წლის განმავლობაში გაიზარდა 123-ჯერ. ეკოტურიზმის განვითარებაში ადგილობრივი მოსახლეობის მონაწილეობის უზრუნველყოფა არის თანამედროვე საერთაშორისო პროგრამებისა და პროექტების შეუცვლელი კომპონენტი.

საკვანძო სიტყვები: ბუნების ძეგლები, ტურიზმი

დაცული ძეგლების შექმნის იდეა დაიბადა ეგვიპტეში ასუანის კაშხლის მშენებლობის გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ, რაც ითვალისწინებდა იმ ხეობის დატბორვას, სადაც ეგვიპტის ცივილიზაციის ერთ-ერთი სიმბოლო აბუ-სიმბალის ტაძრები მდებარეობდა. ძეგლები დემონტირებული, გადატანილი და აღდგენილი იქნა უსაფრთხო ადგილზე, რასაც 80 მილიარდი დოლარი დასჭირდა. აღნიშნული ფაქტი დაედო საფუძვლად იმას, რომ 1959 წლიდან იუნესკო იწყებს საერთაშორისო კამპანიას მსოფლიოს კულტურული და ბუნებრივი მემკვიდრეობის ძეგლების დასაცავად. კონვენციას ხელი მოეწერა 1975 წელს, დღეისათვის მასში გაერთიანებულია 178 სახელმწიფო.

უკვე 1975 წლისათვის ასეთი ტერიტორიების რიცხვი მსოფლიოს მასშტაბით 1350 შეადგენდა. დღევანდელი მდგომარეობით ბუნების ძეგლების უმრავლესობა მდებარეობს აშშ-ში, ავსტრალიაში, რუსეთში, იაპონიასა და კანადაში. მათი რიცხვი განსაკუთრებით გაიზარდა ბოლო ათწლეულის განმავლობაში. იუნესკოს ძეგლთა დაცვის სიაში მსოფლიოს მასშტაბით 878 ბუნების ძეგლია შეტანილი, მათ შორის 0,34 % საქართველოს ძეგლებია.

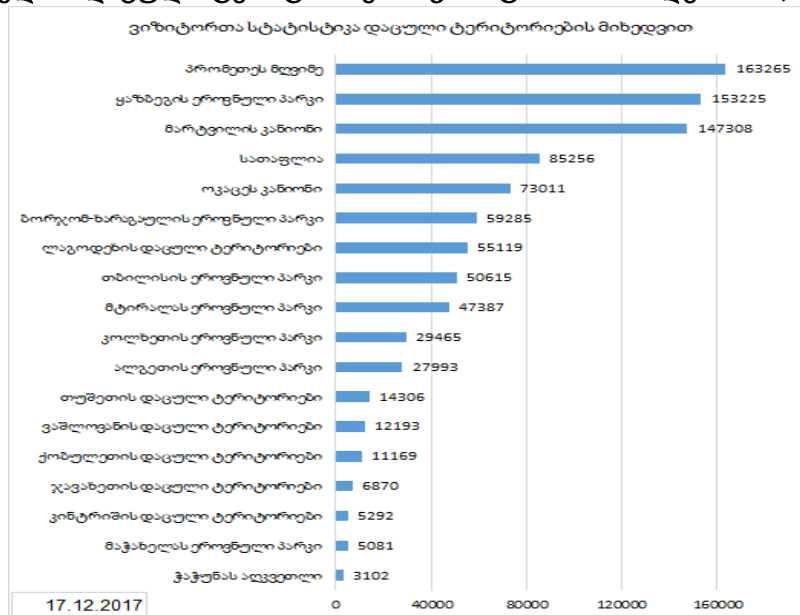
ბუნების ძეგლები - უნიკალური, შეუცვლელი, ეკოლოგიურად, სამეცნიერო და ესთეტიკური თვალსაზრისით მნიშვნელოვანი ბუნებრივი კომპლექსებია, რომელსაც მინიჭებული აქვს სპეციალური სტატუსი და შეესაბამება **IUCN** III კატეგორიას. ბუნებრივ ობიექტებს შორის, რომლებმაც პირველებმა მიიღეს მსოფლიოს მემკვიდრეობის სტატუსი არიან: ქალაპაგოსის კუნძულები, იელოუსტონის (აშშ), ნაჰანის (კანადა) და სიმენის (ეთიოპია) ეროვნული პარკები.

საქართველოში 2003 წელს ვაშლოვანის დაცულ ტერიტორიებზე დაარსდა პირველი სამი ბუნების ძეგლი - ალაზნის ჭალის (204.4 ჰა), არწივის ხეობისა (100.4 ჰა) და ტახტი-თევას (9.7 ჰა), სამივე მათგანი ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიის საზღვრებშია მოქცეული - 314.5 ჰა საერთო ფართობით.

დღეისათვის უკვე 42 ბუნების ძეგლს აქვს მინიჭებული სტატუსი - 2941,43 ჰა საერთო ფართობით, მათ შორის 3 ვაშლოვანის დაცულ ტერიტორიაზე მდებარეობს, 5 ყაზბეგის ეროვნული პარკში, 20 კი იმერეთის მღვიმეების დაცული ტერიტორიების შემადგენლობაშია. 2 ბუნების ძეგლი ალგეთის ეროვნული პარკის, თითო-თითო კი თბილისის, ფშავხევსურეთისა და ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკების დაქვემდებარებაშია. დანარჩენი 9 ბუნების ძეგლი, რომლებიც დღესდღეობით არ იმყოფებიან დაცული ტერიტორიების სააგენტოს მმართველობის ქვეშ წარმოდგენილი არიან სამეგრელოს რეგიონში მარტვილისა და ჩხოროწყუს მუნიციპალიტეტებში.

საქართველოს დაცული ტერიტორიებიდან ვიზიტორთა მოზიდვაში საკმაოდ დიდი როლი ენიჭება ბუნების ძეგლებს, რასაც ადასტურებს საქართველოს ბუნების დაცვის სააგენტოდან აღებული სატატისტიკური მასალა. ოკაცეს კანიონისა და მარტვილის კანიონების ინფრასტრუქტურის გაახლებამ მნიშვნელოვნად გაზარდა რეკრეანტთა რაოდენობა. 2014 წელს ოკაცეს კანიონი მხოლოდ 3165 ვიზიტორმა მოინახულა, 2015 წელს მათმა რაოდენობამ 44 527-ს მიაღწია, ანუ თითქმის 15-ჯერ გაიზარდა (WWW. APA. GE). პრომეთეს და სათაფლიის მღვიმეებთან ერთად ოკაცეს კანიონი დიდი პოპულარობით სარგებლობს ტურისტებში. თუ შევადარებთ ბოლო 2 წლის მონაცემებს, სურათი დიდად არ შეცვლილა, საერთო ჯამში მოიმატა ტურისტების რაოდენობამ დაცული ტერიტორიების პირველ ხუთეულში შემავალ ობიექტებზე, განსაკუთრებული ზრდა აღინიშნა მარტვილის კანიონზე, კერძოდ ვიზიტორთა რაოდენობა 2016 წელთან შედარებით 2-ჯერ და მეტად გაიზარდა და შეადგინა 147 300 ვიზიტორი, ნაცვლად 62 434 ვიზიტორისა, ამასთანავე უკან ჩამოიჭრა სათაფლია და მესამე ადგილზეა. ასევე დაწინაურდა ოკაცეს კანიონი, რომელმაც ერთი საფეხურით აიწია და მეხუთე ადგილს იკავებს, იხილეთ ცხრილი 1.

საქართველოს დაცული ტერიტორიების ვიზიტორთა რაოდენობა (2017 წ) ცხ.1

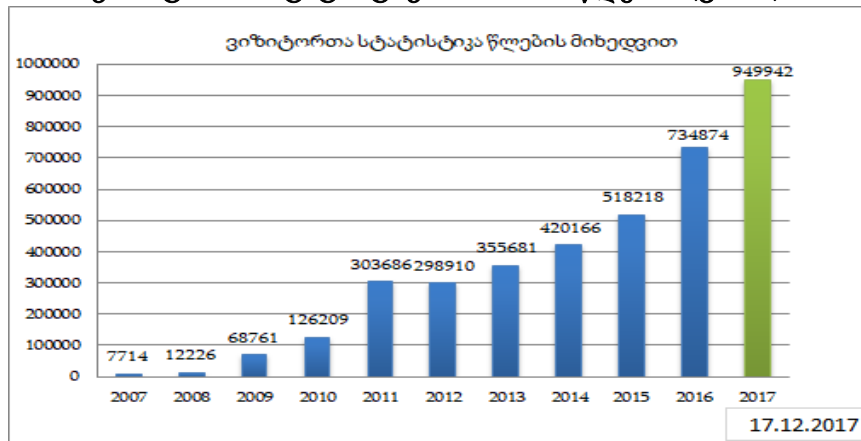

წყარო: www.apa.gov.ge

ბოლო ათი წლის მონაცემებით ყველაზე მეტი ვიზიტორი დაცულ ტერიტორიებზე აღირიცხა 2017 წელს და შეადგინა 949924 ვიზიტორი, ანალოგიური მაჩვენებელი 2007

წელს იყო 7 714, ანუ ტურისტთა რაოდენობამ ბოლო 10 წლის განმავლობაში მოიმატა 123-ჯერ. იხ. ცხრილი 2.

ვიზიტორთა სტატისტიკა 2007-2017 წლებში (ცხრ.2)

წყარო: WWW.APA.GE

ტურისტული მოტივაციის თვალსაზრისით, თანამედროვე სპელეოტურიზმი 3 ძირითად მიმართულებად იყოფა: ექსტრემალურ (Caving), სანახაობრივ (Show Cave Tourism) და სამკურნალო (Speleotherapy). საქართველოში სამივე მათგანის განვითარებაა შესაძლებელი. ექსტრემალურ ობიექტს უნდა ახასიათებდეს შეუსწავლელი, ხშირ შემთხვევაში გარკვეული ხიფათის შემცველი, ექსტრემალური გარემო, რომლის დალაშქვრაც სპეციალური სპორტული უნარის გამოვლენას მოითხოვს. ექსტრემალური სპელეოტურიზმისთვის აუთვისებელი მღვიმეები მსოფლიოში სულ უფრო ნაკლები დარჩა, ამიტომ შეუსწავლელობის ფაქტორი, ჩვენი რამდენიმე მღვიმისთვის შეიძლება ხელსაყრელიც კი აღმოჩნდეს. ასეთი მღვიმეები საკმაოდ დიდი რაოდენობითაა დასავლეთ საქართველოს რეგიონებში, განსაკუთრებით იმერეთში, კერძოდ წყალტუბოს კირქულ მასივზე, რომელთაც შესაძლებელია ბუნების ძეგლის სტატუსი მიენიჭოს.

დღეისათვის ძალიან დიდია სამედიცინო ინსტიტუტების დაინტერესება იმერეთის მღვიმეებში სპელეოთერაპიის დაწესების თაობაზე. ადრე „თეთრა მღვიმე“ გამოიყენებოდა ამ მიზნით, მაგრამ მღვიმის ჩამონგრევის შედეგად დაირღვა მისი მიკროკლიმატური მაჩვენებლები, რომლის ბაზაზეც ხორციელდება მკურნალობა. ჩები სპეციალისტების მიერ ალტერნატივად შეირჩა „საწურბლიას მღვიმე“, თავისი ადგილმდებარეობით, გამოცდილებით, მაგრამ ჯერ კიდევ ბევრი კვლევა საჭირო, გარდა ამისა უნდა მოეწყოს მღვიმის ინტერიერი, აუცილებელია თერაპიული მოწყობილობების შექმნა და ა.შ. პროექტი არსებობს, საჭიროა ფინანსების მოძიება მის განსახორციელებლად (საქართველოს მთავრობის დადგენილება #306).

ბუნების ძეგლთა როლი მრავალმხრივია, ამიტომ აუცილებელია მათი დაცვა და პირველადი სახის შენარჩუნება. თუმცა ეს ბევრისათვის ბოლომდე არაა გააზრებული სამწუხაროთ. ბევრი მათგანი დაზიანებულია, განსაკუთრებით კირქული მღვიმეები, ეს საკმაოდ თვალსაჩინოა იმერეთის რეგიონში, კარსტული ძაბრები ხშირად ადგილობრივი მოსახლეების მიერ ნაგავსაყრელადაა გადაქცეული, მოტეხილია სტალაქტიდები და სტალაგმიტები, მათ წარმოსაქმნელად კი ათასობით წელია საჭირო. განსაკუთრებით აღსანიშნავია ყაზბეგის მუნიციპალიტეტში, ჯვრის უღელტეხილზე მდებარე ტრავერტინები, რომელთა

დიდი ნაწილი განადგურდა გზის მშენებლობის დროს. თრუსოს ხეობაში მდებარე ფერადი ტრავერტინები, რომელსაც ბუნების ძეგლის სტატუსი აქვს, გაშავებული, ათხრილი და ატალახებულია. ხეობის შუაგულში ნახშირმჟავა აირის მომპოვებელი ჭაბურღილის ამოქმედების შემდეგ. აქ არსებული ულამაზესი ტრავერტინის მინდვრები გამორჩეულია არა მარტო საქართველოში, არამედ მსოფლიოს მასშტაბით.

სწორედ ეკოტურიზმს გააჩნია პოტენციალი უზრუნველყოს ადგილობრივი მოსახლეობა ეკონომიკური სტიმულით, რათა მათ დაიცვან რეგიონის უნიკალური ბუნებრივი რესურსები. ამის ნათელ მაგალითს წარმოადგენს მარტვილის კანიონის კეთილმოწყობა, შეიქმნა საოჯახო სასტუმროები, მოიმატა ადგილობრივი მოსახლეობის საკუთრებაში მყოფი სატრანსპორტო საშუალებების დაქირავებამ, გაიხსნა კვების ობიექტები, შეიქმნა დამატებითი სამუშაო ადგილები, რამაც საერთო ჯამში მარტვილის მუნიციპალიტეტს 5 მლნ. ლარი შემოსავალი მოუტანა.

ვიზიტორთა მენეჯმენტის გაუმჯობესების კუთხით საჭიროა გარკვეული ცვლილებების შეტანა, კერძოდ: საინფორმაციო ნიშნების სრულყოფა, ბილეთების შესყიდვის სისტემის გაუმჯობესება. ზაფხულის თვეებში მღვიმეებში ვიზიტორთა გამტარიანობის დარეგულირება, კვალიფიციური კადრების მომზადება და ა.შ.

რეგიონის ადმინისტრაციის მიერ უნდა მოხდეს დაცული სისტემების მიმდებარე ტერიტორიებზე მცხოვრები მოსახლეობის ჩართვა ტურისტულ საქმიანობაში. დაცული კატეგორიების განსაზღვრისა და შექმნის პროცესში გათვალისწინებული უნდა იქნეს ადგილობრივი თვითმმართველობისა და მოსახლეობის ინტერესები. ეკოტურიზმის განვითარებაში ადგილობრივი მოსახლეობის მონაწილეობის უზრუნველყოფა არის თანამედროვე საერთაშორისო პროგრამებისა და პროექტების შეუცვლელი კომპონენტი. სწორად წარმართული მენეჯმენტი საშუალებას მისცემს რეგიონებს გაზარდოს ვიზიტორთა რაოდენობა და მათგან მიღებული შემოსავლები.

ლიტერატურა

1. დავითულიანი ც., მიქაუტაძე დ. საქართველოს ტურისტულ-რეკრეაციული დარაიონება. აწსუ, ქუთაისი 2008, გვ. 66-83
2. ჩხეიძე ო. იმერეთის ფიზიკური გეოგრაფია, ნაწილი II, „მეცნიერება“, თბილისი 2004, გვ. 42-50
3. საქართველოს მთავრობის დადგენილება N 306, 2015 წლის 25 ივლისი - იმერეთის მღვიმეების დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმის დამტკიცების თაობაზე.
4. government.gov.ge - იმერეთის მხარე პასპორტი - საქართველოს მთავრობა

THE ROLE OF NATURAL MONUMENTS IN TOURISM DEVELOPMENT ON THE EXAMPLE OF GEORGIAN REGIONS

Davituliani Ts.

Summary: The natural monuments of Alazani grove, Eagle Valley, Takhti-Tepha were established in Georgia in 2003. All of them are situated in Vashlovani protected area. Nowadays, 42 natural monuments have a status, 20 of them are located in Imereti region. Second is Samegrelo – here we have nine natural monuments and also Kazbegi municipality has five. Natural monuments have great influence on visitors. The number of tourists grew after renovating the infrastructure of Okatse and Martvili canyons. 3165 guests visited Okatse canyon in 2014, but in 2015 the number of visitors increased 15 times (www. apa.ge), so it became 44 527 in 2015. Prometheus cave is on the first place, Sataflia on the second and Okatse canyon is the fifth site. 43 percent (from total number) of visitors of the protected area come on each monument. The same index in 2014 showed - 31 %, but the situation changed in 2016, as Martvili canyon left the Okatse behind and after infrastructure improvement it brought great income for the region in addition. Wholly, it was – 5 million lari.